

Adroddiad i'r	Cyngor Sir
Dyddiad y cyfarfod:	7 Medi 2021
Aelod Arweiniol / Swyddog:	Cyng. Hugh Evans, Arweinydd y Cyngor
Awdur yr Adroddiad:	Gary Williams, Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol, Adnoddau Dynol a Democratiaidd
Teitl	Amrywiaeth mewn Democratiaeth

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn sôn am waith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) fel rhan o'i Raglen Amrywiaeth mewn Democratiaeth.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1. Tynnu sylw Aelodau at Raglen Amrywiaeth mewn Democratiaeth CLILC a'r camau gweithredu a gymeradwywyd gan Gyngor CLILC, ynghyd â chais i bob Cyngor yng Nghymru ymrwymo i fod yn 'Gynghorau Amrywiol'.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1. Bod y Cyngor yn nodi'r cynnwys a'r camau gweithredu a amlinellwyd yn adroddiad a llythyr Cyngor CLILC sydd wedi'u cynnwys yn Atodiad 1 a 2.
- 3.2. Bod y Cyngor yn ymrwymo i fod yn 'Gyngor Amrywiol' a'i fod yn cefnogi'r egwyddorion a nodir yn y datganiad drafft yn Atodiad 3.
- 3.3. Bod y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd yn cael y dasg o ddatblygu Cynllun Gweithredu Cyngor Amrywiol cyn etholiadau llywodraeth leol 2022.

4. Manylion yr Adroddiad

- 4.1. Mae gan CLILC Raglen Amrywiaeth mewn Democratiaeth uchelgeisiol i geisio sicrhau bod siambrau cynghorau yn fwy cynrychioladol o'r cymunedau mae nhw'n eu gwasanaethu. Mae nhw wedi bod yn ystyried ffyrdd o sicrhau mwy o amrywiaeth ar ôl etholiadau llywodraeth leol mis Mai 2022.
- 4.2. Ym mis Medi 2018, cytunodd Cyngor CLILC i gymryd camau i gynyddu cydraddoldeb rhywiol ac amrywiaeth mewn Cynghorau cyn etholiadau 2022. Roedd hyn er mwyn cydnabod y diffyg amrywiaeth sydd yng Nghynghorau Cymru. Sefydlwyd gweithgor trawsbleidiol er mwyn edrych ar tangynrychiolaeth ehangach mewn democratiaeth. Mewn cyfarfod arbennig ym mis Mawrth eleni, cafodd Cyngor CLILC adroddiad gan y gweithgor trawsbleidiol hwnnw gyda chynigion wedi'u dylunio i gyflawni newid sylweddol mewn amrywiaeth ar ôl etholiadau 2022. Mae'r adroddiad wedi ei atodi fel Atodiad 1.
- 4.3. Mae'r adroddiad yn nodi rhwystrau i gyfranogiad a gellid eu crynhoi'n fras fel:
  - Ymrwymiad amser ac amseroedd cyfarfodydd;
  - Diwylliant gwleidyddol a sefydliadol;
  - Cyfrifoldebau gofalu plant a chyfrifoldebau gofalu eraill;
  - Beirniadaeth gan y cyhoedd a chamdriniaeth ar-lein;
  - Tâl ac effaith ar gyflogaeth; a
  - Diffyg modelau rôl amrywiol a chyfnod mewn swydd.
- 4.4. Cytunodd Cyngor CLILC yn unfrydol bod angen ymdrech unedig a chyfun ar draws teulu llywodraeth leol a phleidiau gwleidyddol. O ganlyniad i'r cyfarfod hwnnw, anfonwyd llythyr at bob Awdurdod Lleol yng Nghymru, wedi'i lofnodi gan bob un o arweinwyr y grwpiau gwleidyddol a gaiff eu cynrychioli ar Gyngor CLILC. Mae copi o'r llythyr hwnnw wedi ei atodi fel Atodiad 2 i'r adroddiad hwn.
- 4.5. Cytunodd Cyngor CLILC i annog pob plaid wleidyddol, trwy Grwpiau Gwleidyddol CLILC, i ymrwymo i weithgareddau rhagweithiol a chydlynol er mwyn gwella amrywiaeth mewn democratiaeth llywodraeth leol. Gwnaethant hefyd gytuno ar safbwynt ffurfiol sy'n galw am gyflwyno 'grantiau adsefydlu' i bob cynghorydd a deiliaid cyflogau uwch, ac annog pob cynghorydd i hawlio

unrhyw lwfansau neu dreuliau angenrheidiol, er mwyn sicrhau bod cyfranogiad ar gael i bawb, nid dim ond y rhai a allai ei fforddio.

- 4.6. Penderfynodd Cyngor CLILC hefyd y byddent yn cefnogi defnyddio cwotâu gwirfoddol ar gyfer etholiadau lleol Cymru a dylai Cyngorau osod targedau i fod yn gynrychioladol o'r cymunedau maen nhw'n eu gwasanaethu yn etholiadau 2022.
- 4.7. Cytunodd Cyngor CLILC hefyd i annog datganiad gan gynghorau yng Nghymru, ar fod yn 'Gynghorau Amrywiol', er mwyn:
- Darparu ymrwymiad clir, cyhoeddus i wella amrywiaeth;
  - Dangos diwylliant agored a chroesawgar i bawb;
  - Ystyried gwasgaru amseroedd cyfarfodydd y cyngor a chytuno ar gyfnodau toriad er mwyn cefnogi cynghorwyr sydd ag ymrwymadau eraill; a
  - Gosod cynllun gweithredu ar gyfer gweithgareddau cyn etholiadau lleol 2022.
- 4.8 Mae datganiad drafft ynghlwm fel Atodiad 3.
- 4.9 Mae'n bwysig nodi bod rhai agweddau ar y rhaglen amrywiaeth y tu hwnt i gylch gwaith y Cyngor, ac mae angen i bleidiau gwleidyddol a grwpiau budd-ddeiliad eraill fynd â meysydd o'r fath ymlaen.
- 4.10 Mae CLILC wedi lansio gwefan 'Byddwch yn Gynghorydd' sy'n cynnwys gwybodaeth am rôl cynghorydd a'r gefnogaeth a'r cyfleoedd i ddatblygu sydd ar gael. Mae'r wefan ar gael yn <https://www.byddwchynghorydd.cymru/>.
- 4.11 Os bydd y Cyngor yn cytuno i wneud datganiad gyda'r telerau a nodir yn Atodiad 3, awgrymir bod y dasg o baratoi Cynllun Gweithredu yn cael ei dirprwyo i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1. Mae Cynllun Corfforaethol y Cyngor yn cynnwys ymrwymiad i ymgysylltu, herio a, lle bo modd, cael gwared ar rwystrau i gyfleoedd ar gyfer y rhai hynny sydd â nodweddion a ddiogelir.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Ni fydd y datganiad ei hun yn costio unrhyw beth. Caiff unrhyw gostau sy'n gysylltiedig â'r cynllun gweithredu eu nodi yn ystod y broses o ddatblygu'r cynllun hwnnw.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o'r Effaith ar Les?

7.1. Nid oes gofyniad am aseiad o'r effaith ar les ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Nid yw'r adroddiad hwn wedi'i ystyried gan Bwyllgor Craffu.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Fel y nodwyd yn adran 6 nid oes unrhyw oblygiadau ariannol uniongyrchol i'r adroddiad hwn. Byddai angen ymdrin ag unrhyw bwysau net o'r cynllun gweithredu a gyfyd yn ystod y flwyddyn o'r arian wrth gefn presennol, a rhoddir ystyriaeth iddo fel rhan o broses gyllidebol ar gyfer 2022/23.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Mae risg y bydd methu â mynd i'r afael â rhai o'r materion sy'n rhwystr i rai grwpiau mewn cymdeithas rhag cyfranogi yn y broses ddemocrataidd yn cymhell rhai aelodau o'r cyhoedd i beidio â sefyll fel ymgeiswyr mewn etholiadau, ac felly bydd hyn yn cyfyngu ar amrywiaeth cynrychiolaeth.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

11.1. a2 Deddf Llywodraeth Leol 2000

11.2. a111 Deddf Llywodraeth Leol 1972